

І. В. Бриль,

кандидат економічних наук,

ORCID 0000-0003-1526-0094,

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

ВИЗНАЧЕННЯ МОТИВАЦІЙНИХ ПЕРЕВАГ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ БАЗОВИХ ГАЛУЗЕЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Постановка проблеми. Останнім часом інтелектуалізація підприємства виступає одним з основних позитивних факторів розвитку з метою підвищення його конкурентоспроможності. Складові інтелектуалізації підприємства це висококваліфікований персонал, який має змогу постійно підвищувати рівень саморозвитку, кваліфікації, інформація, придбання, створення і використання нових знань для вдосконалення виробництва, організаційної структури і системи управління, а також для прийняття оптимальних для підприємства рішень.

Незважаючи на наявність чисельних досліджень сутності інтелектуалізації, механізму її впливу на вартість підприємства, визначення структури та виявлення інтелектуальної складової в управлінні та капіталізації, визначення сфер впливу інтелектуалізації на соціальний та економічний розвиток, актуальними залишаються подальші наукові пошуки вирішення проблеми розвитку та стимулювання інтелектуалізації в процесі підвищення конкурентоспроможності, а також створення та визначення ринкової вартості підприємства. Тому доцільним є проведення досліджень у галузі мотивації та стимулювання інтелектуалізації підприємства.

Аналіз досліджень і публікацій. Постановка проблем формування нової економіки, орієнтованої на знання, інтелектуальних підприємств, виявлення зв'язків між інформацією, знаннями, інноваціями та підприємством, закладені у дослідженнях Ф. Махлупа, К. Вііга та отримали розвиток у працях зарубіжних науковців і практиків Т. Стюарта, У. Буковича, Р. Уїлльямса, Б. Мільнера, В. Макарова, С. Радошевича, Г. Бережнова [1-8] та інших.

Теоретико-методологічні та прикладні засади формування та використання інтелектуального та людського капіталу, потенціалу, ресурси та інтелектуалізація як явище нового типу економічних відносин досліджено у працях вітчизняних вчених: О. Бутніки-Сіверського [9, с. 29-34], В. Врублевського [10], А. Чухно [11, с. 61-67], О. Грішньої [12] та інших. Суттєвий внесок у дослідженні ефективності застосування поняття інтелектуального капіталу, підходів до визначення його складу та структури, інтелектуалізації, інноваційного розвитку внесли світові дослідники Т. Стюарт, Е. Брукінг, Дж. Гелбрейт, К. Макконелл, С. Брю [13-16], Л. Едвінссон, М. Мелоун [17, с. 12-16], російські вчені В. Іноземцев, Б. Леонтьєв [18-19]; в Україні – А. Чухно [11], О. Беревно, І. Булєєв, Н. Брюховецька, В. Антонюк,

Т. Коритько, Я. Брюховецький [20, с. 91-96; 21; 22, с. 7-15; 23, с. 7-12; 24, с. 109-111; 25, с. 74-77] та інші. Дослідниками було обґрунтовано склад та структуру поняття «інтелектуальний капітал», мотиваційний механізм його накопичення на підприємстві в умовах формування економіки знань, та вплив даної категорії на рівень конкурентоспроможності та капіталізації, підвищення інноваційного розвитку підприємства.

Тематику даних напрямів дослідження висвітлено в роботах: [26, с. 191-200; 27, с. 234-240; 28, с. 20-24; 29, с. 68-70] тощо.

Але, незважаючи на досягнення в теорії та практиці, значна частина питань залишається об'єктом дискусій і потребує подальшого опрацювання. Дослідження в основному зводяться до аналізу інтелектуалізації суспільства, інтелектуалізації економіки, інтелектуалізації виробництва, інтелектуального капіталу підприємств. Недостатньо уваги приділяється інтелектуалізації підприємств базових галузей промисловості як складних соціально-технічних утворень, що також підтверджує актуальність дослідження.

Метою статті полягає у визначенні особливостей формування інтелектуалізації, обґрунтуванні проблем та пропозицій щодо визначення мотиваційних переваг інтелектуалізації підприємств базових галузей промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Українські вчені почали працювати над проблемою інтелектуалізації нації наприкінці ХХ століття. Методологічні засади та прикладні проблеми інтелектуалізації суспільства, економіки, трудової діяльності, формування складових інтелектуального капіталу відображено у працях вітчизняних науковців: О. Бутнік-Сіверського, В. Врублевського, А. Дороніна, В. Петренко, І. Захарової та закордонних дослідників: Е. Брукінга, В. Зінова та ін. Інтелектуалізація може розглядатися різнопланово, розглянемо деякі підходи до розкриття її сутності.

Інтелектуалізація суспільства є процесом створення та накопичення в суспільстві знань і вмінь їх застосовувати.

Інтелектуалізація економіки супроводжується: «1) розвитком існуючих і появою нових спеціальних послуг, пов'язаних зі сферою знань та інформації, підвищенням якості людського капіталу; 2) розробкою нових бізнес-моделей і форм організації інтелектуальної діяльності на підприємствах; 3) форму-

ванням інституціонально-правового забезпечення інтелектуальної діяльності, механізмів захисту прав на інтелектуальну власність; 4) створенням спеціальних інформаційних систем, баз даних, баз знань, експертних систем, технологій обробки даних» [30, с. 86].

Інтелектуалізація як фактор державного розвитку – процес формування механізмів соціокультурного інтелектуального розвитку українського суспільства [31, с. 337-342]; інтелектуалізація народу, наука і наукові школи, система інтелектуальних національних центрів, творчі та інноваційні організації.

Інтелектуалізація праці (від лат. *intellectualis* – розумовий) – це збільшення питомої ваги розумових функцій (управління, контроль, налагодження) в структурі трудових зусиль працівника на основі науково-технічного прогресу, підвищення кваліфікаційного та культурно-освітнього рівня трудящих [32].

Інтелектуалізація систем менеджменту – використання підсистемами менеджменту підприємства нових якостей, які базуються на максимізації впровадження системних знань і вмінь, зростанні інтелектуального капіталу, динамічній інтелектуальній активності персоналу, інтелектуально-інформаційних технологіях, найповнішому залученні особистісного й сукупного інтелекту до збільшення ринкової вартості підприємства [33, с. 198-208].

Інтелектуалізація підприємництва – переорієнтація на нові види діяльності (пов'язані зі сферою НДДКР, проектуванням, дизайном, обробкою даних), підвищення інноваційності, активну взаємодію з університетами, отримання і використання знань для максимізації прибутку [30].

Розглянувши найбільш актуальні підходи можна стверджувати, інтелектуалізація підприємства – це визначення переважної ролі знань та інформації, пізнання, навчання, підтримка нових підходів до прийняття рішень, умов і засобів інтелектуальної діяльності (праці), генерування актуальних знань для вдосконалення виробництва, організаційної структури і системи управління.

Для подальшого розкриття суті дослідження розглянемо деякі звітні показники на прикладі машинобудівної та металургійної галузей.

Машинобудування відноситься до провідних галузей. На машинобудівних підприємствах створюються засоби для підприємств інших галузей економіки, використовуючи досягнення наукових досліджень, передовий вітчизняний досвід та досвід розвинутих країн. Діяльність підприємств машинобудування спрямована на виготовлення машин і обладнання, що забезпечують загальне зростання обсягів виробництва та продуктивності праці, зниження собівартості продукції, підвищення їх конкурентоспроможності [34].

Основні підприємства галузі машинобудування, що працюють в Україні: ТДВ «Попаснянський вагоноремонтний завод», ПрАТ «СНВО «Імпульс», ТОВ НВП «Мікротерм», ТДВ «Севєродонецький завод хімічного нестандартизованого обладнання».

Основними бюджетоутворюючими підприємствами галузі металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів є: ПрАТ «Алчевський металургійний комбінат», ПАТ «Стахановський завод феросплавів», ПАТ «Луганський трубний завод», Лутугинський державний науково-виробничий валковий комбінат, ТОВ «Метали і полімери».

Машинобудівний комплекс – один із провідних у промисловості України, який об'єднує систему науково-дослідних, конструкторсько-технологічних організацій; охоплює 11267 підприємств, з яких 146 – великих, 1834 – середніх та 9287 – малих; понад 22% зайнятого промислово виробничого персоналу, 13,4% загального обсягу промислової продукції та понад 15% вартості основних виробничих фондів [35].

Структура витрат реалізованої продукції машинобудівної галузі України за період 2010-2016 рр. наведено у табл. 1. Аналіз даних наведених у таблиці демонструє, що за період 2010-2016 рр. частка матеріальних витрат у загальній структурі операційних витрат постійно збільшується і у 2016 р. склала 70,8% від загальної кількості витрат [36].

Таблиця 1

Структура витрат реалізованої продукції у машинобудівній галузі України

Роки	Відсоток до загальної кількості витрат, %					Операційні витрати на одиницю реалізованої продукції, грн
	матеріальні витрати	амортизація	витрати на оплату праці	відрахування на соціальні заходи	інші операційні витрати	
1	2	3	4	5	6	7
2010	70,7	2,8	11,9	4,6	10,5	96,2
2011	62,6	4,1	14,7	5,4	13,2	93,3
2012	67,6	2,8	13,6	5,0	11,0	91,1
2013	68,1	3,1	14,1	7,3	12,2	89,1
2014	70,3	3,4	14,4	7,5	11,9	86,3
2015	70,6	3,6	14,5	7,6	12,1	90,2
2016	70,8	3,4	14,6	7,7	12,2	93,2

У табл. 2 наведено дані індексу промислової продукції за основними видами діяльності, промисловості взагалі, металургійне виробництво та машинобудування у січні 2019 р. відповідно до даних 2018 р. [37].

Наведені дані табл. 2 свідчать, що індекси промислової продукції січня 2019 р. по відношенню до січня 2018 р. у металургійному виробництві склали 95,5%, у машинобудуванні – 88,1, загалом у промисловості – 96,7%; січень 2019 р. по відношенню до

грудня 2018 р.: металургія – 98,3%, машинобудування – 78,8, промисловість взагалі – 86,2%.

Середня номінальна заробітна плата штатного працівника підприємств, установ та організацій у січні 2019 р. становила 9223 грн, що у 2,2 раза вище рівня мінімальної заробітної плати (4173 грн).

Темп зміни середньої номінальної заробітної у січні 2019 р. порівняно із січнем 2018 р. становив 119,6%.

Динаміка середньої заробітної плати 2018 – січні 2019 рр. наведено на рис. 1.

Таблиця 2

Індекси промислової продукції за основними видами діяльності, %

Види діяльності	Код за КВЕД-2010	Січень 2019 до		Довідково: січень 2018 до січня 2017
		грудня 2018	січня 2018	
Промисловість	В+С+D	86,2	96,7	104,3
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	24, 25	98,3	95,5	108,4
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	26-30	78,0	88,1	123,5
виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	26	55,3	113,1	142,4
виробництво електричного устаткування	27	69,0	44,0	150,8
виробництво машин і устаткування, не віднесені до інших угруповань	28	78,0	105,0	109,2
виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	29, 30	86,0	91,8	125,6

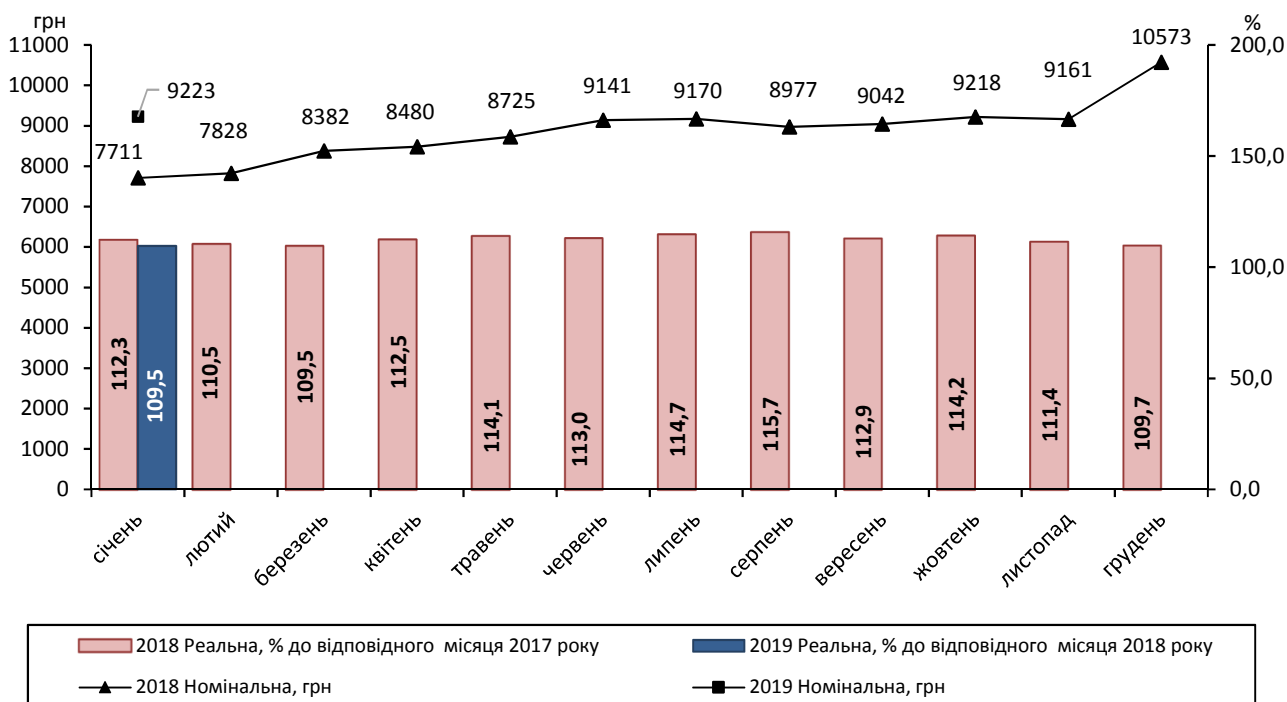

Рис. 1. Динаміка середньої заробітної плати у 2018 - січні 2019 рр.

Дані рис. 1 інформують, що індекс реальної заробітної плати у січні 2019 р. порівняно із груднем 2018 р. становив 86,4%, а відносно січня 2018 р. – 109,5% [38].

Інформацію щодо заробітної плати штатних працівників за видами економічної діяльності у за період 2010-2018 рр. наведено у табл. 3.

Дані табл. 3 підтверджують перевагу середньої заробітної плати металургійного виробництва 11022, 00 грн у 2018 р., у машинобудуванні: виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції – 10640,00 грн у 2018 р., у виробництві автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів – 10008,00 грн.

Таблиця 3

Динаміка середньомісячної заробітної плати за видами економічної діяльності промисловості у 2010-2018 роках, (у розрахунку на одного штатного працівника, грн)

Вид діяльності	Роки									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Промисловість	2578	3119	3497	3774	3988	4789	5902	7631	9633	
Переробна промисловість	2288	2771	3097	3311	3570	4477	5543	7299	9196	
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	2889	3530	3871	4150	4682	5645	6717	8423	11022	
<u>Машинобудування:</u> виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	2040	2487	2704	3086	3211	4619	6787	9000	10640	
виробництво електричного устаткування	2095	2541	2762	3026	3159	3870	4803	6840	8731	
виробництво машин і устаткування, не віднесені до угруповань	2213	2724	3041	3281	3433	4120	5080	6923	8522	
виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	2423	2882	3253	3265	3343	4331	5441	7597	10008	

Примітка. Дані наведено по юридичних особах та відокремлених підрозділах юридичних осіб із кількістю найманих працівників 10 і більше осіб.

За 2013 р. дані узагальнені за видами економічної діяльності відповідно до Класифікації видів економічної діяльності (ДК 009:2010), яка набула чинності з 1 січня 2012 р.

Інформація за 2010-2012 рр. перерахована за видами економічної діяльності відповідно до класифікації ДК 009:2010.

Динаміку заборгованості з виплати заробітної плати працюючих підприємств у 2018 – на початку 2019 рр. наведено на рис. 2.

Наведені статистичні дані показують сучасний стан машинобудівної та металургійної галузей, зокрема за показниками індексу промислової продукції, динаміки середньої заробітної плати та заборгованості з виплати заробітної плати, динаміки середньомісячної заробітної плати за видами діяльності тощо.

Організована мотивація праці, керівництво і взаємодія з людьми – вирішальний фактор успіху в управлінні машинобудівним і металургійним підприємством та результативності праці персоналу. Для розробки ефективного мотиваційного механізму на підприємствах необхідно враховувати особливості праці в тій чи іншій галузі промисловості. Для того, щоб співробітники працювали ефективно, необхідно мотивувати їхню діяльність.

Понад 54 вищих навчальних закладів України щороку випускають спеціалістів для галузі машинобудування [39].

При розробці системи мотивації на підприємствах базових галузей промисловості необхідно враховувати особисті інтереси та потреби працівників, їхню освіту та кваліфікаційний рівень, трудовий внесок кожного працівника, кількісні та якісні характеристики персоналу.

Рекомендується також враховувати такі фактори як престижність роботи, кар'єрне зростання, можливість постійного підвищення кваліфікаційного рівня персоналу, подальша перспектива праці, корпоративні культура і цінності, можливості для самореалізації, рівень соціального захисту, самостійність в прийнятті рішень, гнучкий робочий графік, сприятливі умови праці, можливості навчання за рахунок підприємства з подальшим обов'язковим забезпеченням робочого місця, застосування премій, надбавок та доплат, медичного страхування.

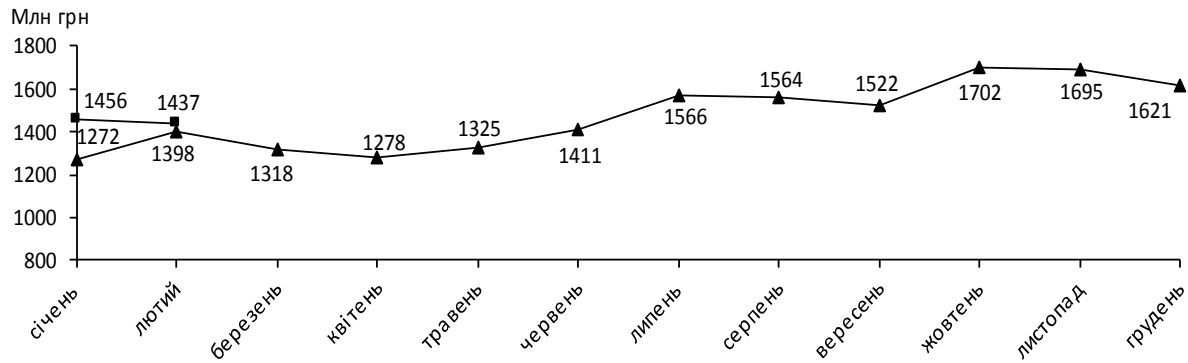

Рис. 2. Динаміка заборгованості з виплати заробітної плати на економічно активних підприємствах у 2018–2019 рр. (на 1 число відповідного місяця)

На машинобудівних та металургійних підприємствах для зацікавлення працівників необхідно, окрім матеріальних та кар’єрних стимулів, застосовувати такі соціальні стимули, як виключення надмірно важких та шкідливих для здоров’я робіт, поліпшення технічних параметрів машин та використання інноваційного обладнання, новітніх розробок і технологій задля зменшення професійних захворювань та нещасних випадків на виробництві.

Заробітна плата є одним з основних мотивів до ефективної діяльності працівників, а тому вона повинна бути своєчасною та пропорційною виконаній

роботі кожного працівника. Людський чинник та рівень інтелектуалізації персоналу підприємства є головним фактором виробництва, в його розвиток необхідно ефективно інвестувати кошти. За умови розробки та впровадження професійно складеної програми мотивування працівників в галузі машинобудування та металургії, ефективність праці буде зростати, а перспективи розвитку у галузі на міжнародних ринках будуть лише збільшуватись.

До проблем забезпечення персоналом машинобудівної та металургійної промисловості відносяться (табл. 4):

Таблиця 4

№ з/п	Обґрунтування проблем забезпечення персоналом базових галузей промисловості
1	скорочення кількості працівників, відсутність моральної мотивації до праці;
2	зниження привабливості працевлаштування в машинобудуванні та підприємств металургійної галузі;
3	суттєвий негативний розрив між рівнем заробітної плати та рівнем потреб працівників;
4	признання існування проблеми створення робочих місць;
5	зменшення стимулюючої ролі заробітної плати;
6	недостатність кваліфікованих кадрів, що здатні сприймати та впроваджувати нововведення, використовувати в роботі інновації;
7	небезпечні та несприятливі умови праці;
8	недостатній розвиток соціального забезпечення працівників;
9	мінімальність інвестицій в розвиток людського капіталу.

Для покращення використання людського капіталу у машинобудівній та металургійній галузі наведено пропозиції, що полягають у такому (табл. 5):

Таблиця 5

№ з/п	Пропозиції щодо покращення використання персоналу базових галузей промисловості
1	виплата справедливої заробітної плати на основі обсягів виконаних робіт, що підвищить ефективність праці співробітників;
2	підтримка ініціативи перенавчання та підвищення кваліфікації працівників у системі управління персоналом, ніж залученню нових кадрів ззовні;
3	забезпечення можливості залучення персоналу до прийняття управлінських рішень, управління підприємством загалом та можливої участі у акціонерному капіталі підприємства;
4	розробка та впровадження інноваційної моделі розвитку персоналу, яка передбачає формування тих якостей трудових ресурсів, які потрібні для активізації інноваційної діяльності, мотивація саморозвитку персоналу;
5	розробка системи раціонального використання кадрових ресурсів, створення кадрового резерву;
6	використання сучасних, інноваційних підходів до формування та реалізації кадрової політики;
7	забезпечення відкритості та «прозорості» щодо ефективного використання трудового потенціалу підприємства.

Отже, мотиваційні переваги підприємства полягають у забезпеченні сприятливих умов праці співробітників, можливості підвищення їх професійного інтелектуального рівня, використання в роботі новітніх технологій, можливість участі середнього персоналу в прийнятті рішень, що сприятимуть оптимізації управління підприємством, підтримка персоналу набором соціального пакету та охорони здоров'я, підтримка високого рівня виплати заробітної плати, що дозволить підтримувати достатній рівень життя співробітників, відповідний сучасним реаліям.

В умовах сьогодення пошук і підготовка висококваліфікованих спеціалістів є нелегким для виконання завданням. Тому, важливу роль відіграє також формування прихильності і підвищення задоволеності працюю співробітників підприємства, та можливість підвищення рівня інтелектуалізації підприємства.

Висновки. Таким чином, у роботі обґрунтовано, що за сферами впливу інтелектуалізація може бути як суспільне явище, як економічне явище, як фактор державного розвитку, інтелектуалізація праці, систем менеджменту, підприємництва, і власне інтелектуалізація підприємства. Визначено, що інтелектуалізація підприємства – це знання та інформація, підтримка нових підходів до прийняття рішень, умов і засобів інтелектуальної діяльності для вдосконалення виробництва, організаційної структури і системи управління.

Проведений аналіз економічної діяльності машинобудівної та металургійної галузей довів значну роль у виробництві процесів інтелектуалізації, що підтверджується перевагою середньої заробітної плати цих галузей 2018 р. високоінтелектуальних професій: виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів.

Дослідженням встановлено, що для ефективної та продуктивної праці співробітників підприємства необхідно мотивувати їхню діяльність, і мотивація ця повинна бути виконана якісно.

Система мотивації на машинобудівних та металургійних підприємствах повинна працювати таким чином, щоб було враховано особисті інтереси та потреби працівників, їхню освіту та кваліфікаційний рівень, кар'єрне зростання, можливість постійного підвищення кваліфікаційного рівня персоналу, корпоративні цінності, рівень соціального захисту, самостійність в прийнятті рішень, сприятливі умови праці, застосування премій, надбавок та доплат, зацікавленість у праці, а також своєчасне проведення виплати заробітної плати пропорційної виконанню роботи кожного працівника при виробництві продукції.

Отримані результати дозволили встановити проблеми кадрового забезпечення та розробити пропозиції щодо покращення їх використання з метою

визначення мотиваційних переваг інтелектуалізації для підвищення рівня конкурентоспроможності промислових підприємств.

Перспективи подальших досліджень. Розробка положень і методичних рекомендацій щодо ролі інтелектуалізації у забезпеченні конкурентоспроможності промислових підприємств для підвищення їх капіталізації, доданої вартості, інноваційно-інвестиційної привабливості.

Література

1. **Machlup F.** The Production and Distribution of Knowledge in the United States. Princeton: Princeton university Press, 1962. 401 p. 2. **Wiig Karl M.** Knowledge management: the central management focus for intelligent-acting organization. Schema Press, 1994. 284 с. 3. **Букович У., Уилльямс Р.** Управление знаниями: руководство к действию / пер. с англ. Москва: ИНФРА-М, 2002. XVI, 504 с. 4. **Мильнер Б.З.** Управление знаниями: Эволюция и революция в организации: монограф. Москва: Инфра-М, 2003. 177 с. 5. **Мильнер Б.З.** Проблемы управления в инновационной экономике. *Региональная экономика. Юг России*. 2008. № 9. С. 20-26. 6. **Макаров В.Л.** Экономика знаний: уроки для России. *Вестник Российской академии наук*. 2003. №5(73). 450 с. URL: http://www.labrate.ru/articles/makarov_knowledge-economy-2003.htm. 7. **Radosevic S.** Science-industry links in Central and Eastern Europe and CIS: Conventional policy wisdom facing reality. *Science a. publ. pcolity*. Guildford, 2011. Vol. 38, N 5. P. 365-378. 8. **Бережнов Г.В.** Интеллектуализация деятельности предприятия. *Креативная экономика*. 2007. Т. 1, № 2. С. 84 – 91. 9. **Бутнік-Сіверський О.Б.** Евристика в інтелектуальній економіці або формування системи інноваційного підприємництва. *Інтелектуальна власність*. 2005. № 8. С. 29-34. 10. **Врублевський В., Мороз О., Насенко Ю.** Доктрина Кравчука: Начерк програми інтелектуалізації і формування модерної українсько нації // Українське товариство „Інтелект нації”; Інститут соціології НАН України. Київ: Інтелект, 2001. 83 с. 11. **Чухно А. А.** Интеллектуальный капитал: сущность, формы і закономірності розвитку. *Економіка України*. 2002. № 12. С. 61–67. 12. **Гришнова О.А.** Интеллектуализация праці – визначальна ознака постіндустріального суспільства. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*: зб. наук. праць. Маріуполь: Вега-Принт, 2009. С. 135-139. 13. **Стюарт Т.** Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организаций // Новая постиндустриальная волна на Западе: Антология / под ред. В.Л. Иноземцева. Москва: Academia, 1999. С. 372-401. 14. **Брукинг Э.** Интеллектуальный капитал: пер. с англ. / под ред. Л.Н. Ковачина. СПб.: Питер, 2001. 288 с. 15. **Гэлбрейт Д.** Экономические теории и цели общества / под ред. акад. Н.Н. Иноземцева. Москва: Прогресс, 1979. 406 с. 16. **Макконнелл К.Р., Брю С.А.** Экономикс: В 2 т. / пер. с англ. Москва: Республика, 1992. Т. 1. 399 с. 17. **Edvinsson L.** Some perspectives on intangibles and intellectual capital 2000. *Journal of Intellectual Capital*. Vol. 1. Number 1, 2000, С. 12-16.

18. **Иноземцев В.Л.** За пределами экономического общества. Москва: «Academia» – «Наука», 1998. 640 с.

19. **Леонтьев Б.Б.** Цена интеллекта. Интеллектуальный капитал в российском бизнесе. Москва: Акционер, 2002. 200 с.

20. **Бервено О.В.** Интеллектуальный капитал: от иерархии к партнерству. *Соціальне партнерство та його роль в становленні ринкової економіки в Україні*: зб. наук. праць. Харків: ХІБМ, 2000. С. 91-96.

21. **Булеев І.П., Берсуцький А.Я., Бриль І.В.** Стратегія управління інтелектуальним капіталом підприємств: монографія / НАН України, Ін-т економіки промисловості. Донецьк: ДонУЕП, 2013. 207 с.

22. **Брюховецкая Н.Е. Булеев И.П.** Конкуренция и соревнование в условиях инновационного развития предприятий. *Вісник економічної науки України*. 2017. № 1(32). С. 7-15.

23. **Антонюк В.П.** Структурні зрушення в національній економіці як загроза для сталого розвитку України. *Вісник економічної науки України*. 2017. № 2(33). С. 7-12.

24. **Коритько Т.Ю.** Інтелектуалізація як основа інноваційного розвитку виробництва / Сучасні проблеми економіки: VIII міжнар. наук.-практ. конф. (16 жовтня 2018 р., м. Київ). Київ: НАУ, 2018. С. 109-111.

25. **Bryl Irina, Bryukhovetsky Jaroslav.** Definition of the intellectual component in the management and capitalization of the enterprise. *European integration of economics, education and law: Proceedings of the International Scientific Conference, March 22-23, 2018*. Warsaw: BMT Eridia Sp. z o.o. Wydawnictwo Erida, 2018, p. 352. (P. 74-77).

26. **Бриль І.В.** Інтелектуальний капітал як фактор доданої вартості щодо забезпечення підвищення інвестиційної активності в державі. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 2 (52). С. 191-200.

27. **Бриль І.В.** Мотивація та стимулювання інноваційно-інвестиційної активності підприємств. *Бізнес Інформ*. 2018. № 5(484). С. 234-240.

28. **Бриль І.В.** Інтелект суспільства та інтелектуалізація економіки підприємств. *Intelligence of society and intellectualization of business economy. Proceedings of XXVI International scientific conference – New trends in the scientific world*. Morrisville, Lulu Press., 2018. P. 20-24.

29. **Бриль І.В.** Визначення основ інтелектуалізації підприємств / Bril I.V. Definition of the foundations of production intelligence. / *Imperatives of civil society development in promoting national competitiveness: Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference. Volume II, December 13–14, 2018*. Batumi, Georgia: Publishing House “Kalmosani”, 2018. P. 68-70.

30. **Поляков М.В.** Сутність та прояви інтелектуалізації світогосподарського розвитку // Світове господарство і міжнародні економічні відносини; Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. 2016. Вип. 13. С. 84-88. URL: <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/18.pdf> (дата звернення: 18.01.2019).

31. **Гайдабрус А.О.** Принципи інтелектуалізації держави як інноваційного субєкта постіндустріального розвитку суспільства. Теорія та практика державного управління: зб. наук. праць. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. Вип. 2(29). С. 337-342.

32. **Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука.** URL: <http://slovo.org.ua/42/53383/283038.html> (дата звернення: 18.01.2019).

33. **Ситник Й.С.** Концептуальні засади інтелектуалізації систем менеджменту

підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 8. С. 198-208. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_8_26.

34. **Машинобудування**, хімічна та деревообробна галузь. URL: https://pidruchniki.com/10611207/gps/mashinobuduvannya_himichna_derevoobrobna_galu_zi_ekonomiki.

35. **Сейсебаєва Н. Г.** Проблеми відновлення виробничого потенціалу підприємств машинобудування. *Формування ринкових відносин в Україні*: зб. наук. праць. Наук. ред. І. Г. Манцуров. Київ, 2015. Вип. 6 (169). С. 130-133.

36. **Салоїд С.В.** Внутрішні умови формування економічної безпеки підприємств машинобудування. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/135512/132377>.

37. **Експрес-випуск** державної служби статистики від 25.02.2019 р. Промислове виробництво у січні 2019 року. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/prom.htm.

38. **Експрес-випуск** державної служби статистики від 28.02.2019 р. Заробітна плата у січні 2019 року. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zp.htm.

39. **Вороніна А.В., Колос К.В.** Мотивація персоналу на машинобудівних підприємствах. *Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону*. 2011. С. 55-58.

References

1. Machlup F. (1962). *The Production and Distribution of Knowledge in the United States*. Princeton: Princeton university Press.
2. Wiig Karl M. (1994). *Knowledge management: the central management focus for intelligent-acting organization*. Schema Press.
3. Bukovich U., Uill'yams R. (2002). *Upravleniye znaniyami: rukovodstvo k deystviyu* [Knowledge management: a guide to action]. Moscow, INFRA-M [in Russian].
4. Mil'ner B.Z. (2003). *Upravleniye znaniyami: Evolyutsiya i revolyutsiya v organizatsii* [Knowledge management: Evolution and revolution in organization]. Moscow, Infra-M [in Russian].
5. Mil'ner B.Z. (2008). *Problemy upravleniya v innovatsionnoy ekonomike* [Management problems in the innovation economy]. *Regional'naya ekonomika. Yug Rossii – Regional economy. South of Russia*, 9, pp. 20-26 [in Russian].
6. Makarov V.L. (2003). *Ekonomika znaniy: uroki dlya Rossii* [Knowledge Economy: Lessons for Russia]. *Vestnik Rossiyskoy akademii nauk – Bulletin of the Russian Academy of Sciences*, 5(73), 450 p. Retrieved from http://www.labrate.ru/articles/makarov_knowledge-economy-2003.htm [in Russian].
7. Radosevic S. (2011). *Science–industry links in Central and Eastern Europe and CIS: Conventional policy wisdom facing reality*. *Science a. publ. policy*, 365–378.
8. Berezhnov G.V. (2007). *Intellektualizatsiya deyatelnosti predpriyatiya* [Intellectualization of the enterprise]. *Kreativnaya ekonomika – Creative economy*, Vol. 1, № 2, pp. 84 – 91 [in Russian].
9. Butnik-Siverskyi O.B. (2005). *Evrystyka v intelektualnii ekonomitsi abo formuvannya systemy innovatsiinoho pidpriemnytstva* [Heuristics in the intellectual economy or the formation of a system of innovative

entrepreneurship]. *Intelektualna vlasnist – Intellectual Property*, 8, pp. 29-34 [in Ukrainian].

10. Vrublevskiy V., Moroz O., Naienko Yu. (2001). Doktryna Kravchuka: Nacherk prohramy intelektualizatsii i formuvannya modernoi ukrainsko natsii [Kravchuk's Doctrine: Outline of the Program of Intellectualization and the Formation of the Modern Ukrainian Nation]. Kyiv, Intelkt [in Ukrainian].

11. Chukhno A. A. (2002). Intelektualnyi kapital: sutnist, formy i zakonmirnosti rozvytku [Intellectual capital: the essence, forms and patterns of development]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 12, pp. 61–67 [in Ukrainian].

12. Hrishnova O.A. (2009). Intelektualizatsiia pratsi – vyznachalna oznaka postindustrialnoho suspilstva [Intellectualization of labor is a decisive feature of postindustrial society]. *Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti – Theoretical and practical aspects of economy and intellectual property: Sb. sciences works*. Mariupol, Vega Print [in Ukrainian].

13. Styuart T. (1999). Intellektual'nyy kapital. Novyy istochnik bogatstva organizatsiy // [Intellectual capital. New Source of Wealth of Organizations]. *Novaya postindustrial'naya volna na Zapade: Antologiya – New Postindustrial Wave in the West: An Anthology*. Moscow, Academia [in Russian].

14. Bruking E. (2001). Intellektual'nyy kapital [Intellectual capital]. Saint Petersburg, Piter [in Russian].

15. Gelbreyt D. (1979). Ekonomicheskiye teorii i tseli obshchestva [Economic Theories and Goals of Society]. Moscow, Progress [in Russian].

16. Makkonnell K.R., Bryu S.A. Ekonomiks [Economics]. (Trans. from English). Moscow, Republic [in Russian].

17. Edvinsson L. (2000). Some perspectives on intangibles and intellectual capital 2000. *Journal of Intellectual Capital*, Vol. 1. Number 1, pp. 12-16.

18. Inozemtsev V.L. (1998). Za predelami ekonomicheskogo obshchestva [Outside the economic society]. Moscow, "Academia" - "Science" [in Russian].

19. Leont'yev B.B. (2002). Tsena intellekta. Intellektual'nyy kapital v rossiyskom biznese [The price of intelligence. Intellectual capital in the Russian business]. Moscow, Aktsioner [in Russian].

20. Berveno O.V. (2000). Intellektual'nyy kapital: ot iyerarkhii k partnerstvu [Intellectual capital: from hierarchy to partnership]. *Sotsialne partnerstvo ta yoho rol v stanovlenni rynkovoï ekonomiky v Ukraini – Social partnership and its role in the formation of a market economy in Ukraine*. Kharkiv, HIBM [in Russian].

21. Bulieiev I.P., Bersutskiy A.Ya., Bryl I.V. (2013). Stratehiia upravlinnia intelektualnym kapitalom pidpriemstv [Strategy of management of intellectual capital of enterprises]. Donetsk, University of Economics and Law [in Ukrainian].

22. Bryukhovetskaya N.YU. Buleyev Í.P. (2017). Konkurentsya i sorevnovaniye v usloviyakh innovatsionnogo razvitiya predpriyatiy [Competition and rivalry in the conditions of the innovative development of companies]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy – Bulletin of Economic Science of Ukraine*, 1(32), pp. 7-15 [in Russian].

23. Antoniuk V.P. (2017). Strukturni zrushennia v natsionalnii ekonomitsi yak zahroza dlia staloho rozvytku Ukrainy [Structural shifts in the economy as a threat for sustainable development of Ukraine]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy – Bulletin of Economic Science of Ukraine*, 2 (33), pp. 7-12 [in Ukrainian].

24. Korytko T.Yu. (2018). Intelektualizatsiia yak osnova innovatsiinoho rozvytku vyrobnytstva [Intellectualization as the basis of innovative development of production]. *Suchasni problemy ekonomiky – Modern problems of the economy: Proceedings of the 8th International Scientific and Practical Conference*, (pp. 109-111). Kyiv, NAU [in Ukrainian].

25. Bryl Irina, Bryukhovetsky Jaroslav. Definition of the intellectual component in the management and capitalization of the enterprise. *European integration of economics, education and law: Proceedings of the International Scientific Conference*, March 22-23, 2018. Warsaw, BMT Eridia Sp. z o.o. Wydawnictwo Erida, 2018, p. 352. (P. 74-77).

26. Bryl I.V. (2018). Intelektualnyi kapital yak faktor dodanoi vartosti shchodo zabezpechennia pidvyshchennia investytsiinoi aktyvnosti v derzhavi [The intellectual capital as the value added factor on ensuring increase in investment activity in the state]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 2 (52), pp. 191-200 [in Ukrainian].

27. Bryl I.V. (2018). Motyvatsiia ta stymuliuвання innovatsiino-investytsiinoi aktyvnosti pidpriemstv [Motivation and stimulation of innovation and investment activity of enterprises]. *Biznes Inform – Business Inform*, 5(484), pp. 234-240 [in Ukrainian].

28. Bryl I.V. (2018). Intelkt suspilstva ta intelektualizatsiia ekonomiky pidpriemstv [Intelligence of society and intellectualization of business economy]. Proceedings of XXVI International scientific conference "New trends in the scientific world". Morrisville, Lulu Press., pp. 20-24.

29. Bril I.V. (2018). Definition of the foundations of production intelligence. / Imperatives of civil society development in promoting national competitiveness: Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference. Volume II, December 13–14, 2018. Batumi, Georgia: Publishing House "Kalmosani", pp. 68-70.

30. Poliakov M.V. (2016). Sutnist ta proiavy intelektualizatsii svitohospodarskoho rozvytku [Essence and manifestations of intellectualization of world economic development]. *Svitove hospodarstvo i mizhnarodni ekonomichni vidnosyny – World economy and international economic relations*, Issue 13, pp. 84-88. *global-national.in.ua*. Retrieved from <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/18.pdf> [in Ukrainian].

31. Haidabrus A.O. (2010). Pryntsypy intelektualizatsii derzhavy yak innovatsiinoho subiekta postindustrialnoho rozvytku suspilstva [Principles of intellectualization of the state as an innovative subject of post-industrial development of society]. *Teoriia ta praktyka derzhavnogo upravlinnia – Theory and Practice of Public Administration*, Issue 2(29), pp. 337-342. Kharkiv, Publishing house of KRI NAPA "Master" [in Ukrainian].

32. Melnychuk O. S. (Ed.). Slovyk inshomovnykh sliv [Dictionary of foreign languages]. *slovopedia.org.ua*.

Retrieved from <http://slovopedia.org.ua/42/53383/283038.html> [in Ukrainian].

33. Sytnyk Y.S. (2012). Kontseptualni zasady intelektualizatsii system menedzhmentu pidpriemstva [Conceptual foundations of intellectualization of enterprise management systems]. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual problems of the economy*, 8, pp. 198-208. nbuv.gov.ua. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_8_26 [in Ukrainian].

34. Mashynobuduvannia, khimichna ta derevoobrobna haluz [Machine-building, chemical and wood-working industries]. (n.d.). [pidruchniki.com](https://pidruchniki.com/10611207/rps/mashinobuduvannya_himichna_derevoobrobna_galuzi_ekonomiki). Retrieved from https://pidruchniki.com/10611207/rps/mashinobuduvannya_himichna_derevoobrobna_galuzi_ekonomiki [in Ukrainian].

35. Seisebaieva N. H. (2015). Problemy vidnovlennia vyrobnychoho potentsialu pidpriemstv mashynobuduvannia [Problems of restoring the production potential of mechanical engineering enterprises]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Formation of market relations in Ukraine*, Issue 6 (169), pp. 130-133. Kyiv [in Ukrainian].

36. Saloid S.V. Vnutrishni peredumovy formuvannia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv mashynobuduvannia [Internal prerequisites for the formation of economic security of the enterprises of mechanical engineering]. Retrieved from <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/135512/132377> [in Ukrainian].

37. Ekspres-vypusk derzhavnoi sluzhby statystyky vid 25.02.2019 r. Promyslove vyrobnytstvo u sichni 2019 roku [Express-release of the State Statistics Service from 02/25/2019 Industrial production in January 2019]. [ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua). Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/prom.htm [in Ukrainian].

38. Ekspres-vypusk derzhavnoi sluzhby statystyky vid 28.02.2019 r. Zarobitna plata u sichni 2019 roku [Express-release of the State Statistics Service from 02/28/2019 Wages in January 2019]. [ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua). Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zp.htm [in Ukrainian].

39. Voronina A.V., Kolos K.V. (2011). Motyvatsiia personalu na mashynobudivnykh pidpriemstvakh [Motivation of personnel at machine-building enterprises]. *Aktualni problemy ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku rehionu – Actual problems of economic and social development of the region*, pp. 55-58 [in Ukrainian].

Бриль І. В. Визначення мотиваційних переваг інтелектуалізації підприємств базових галузей промисловості

Обґрунтовано, що за сферами впливу інтелектуалізація може бути як суспільне явище, як економічне явище, як фактор державного розвитку, інтелектуалі-

зація праці, систем менеджменту, підприємництва, інтелектуалізація підприємства. Проаналізовано економічну діяльність машинобудівних та металургійних підприємств та доведено переваги високоінтелектуальних високооплачуваних професій у забезпеченні підвищення ефективності діяльності підприємств. Визначено мотиваційні переваги інтелектуалізації для підвищення рівня конкурентоспроможності промислових підприємств.

Ключові слова: інтелектуалізація, інтелектуальний капітал, промислові підприємства, економічна діяльність, інноваційно-інвестиційний розвиток, мотиваційні переваги, конкурентоспроможність.

Брыль И. В. Определение мотивационных предпочтений интеллектуализации предприятий базовых отраслей промышленности

Обосновано, что по сферам влияния интеллектуализация может быть как общественное явление, как экономическое явление, как фактор государственного развития, интеллектуализация труда, систем менеджмента, предпринимательства, интеллектуализация предприятия. Проанализирована экономическая деятельность машиностроительных и металлургических предприятий и доказаны преимущества высокоинтеллектуальных высокооплачиваемых профессий в обеспечении повышения эффективности деятельности предприятий. Определены мотивационные предпочтения интеллектуализации для повышения конкурентоспособности промышленных предприятий.

Ключевые слова: интеллектуализация, интеллектуальный капитал, промышленные предприятия, экономическая деятельность, инновационно-инвестиционное развитие, мотивационные предпочтения, конкурентоспособность.

Bryl I. Definition motivation preferences of intellectualization in basic industry enterprises

It was substantiated that into spheres of influence, intellectualization can be as a social phenomenon, as an economic phenomenon, as a factor of state development, intellectualization of labor, management systems, entrepreneurship, and intellectualization of an enterprise. The economic activity of machine-building enterprises and steelworks was analyzed. In enhancing of the enterprises, efficiency proved the advantages of highly intelligent high-paying professions. For improve the competitiveness of industrial enterprises elaborated proposals for ensuring the motivation preferences of intellectualization.

Keywords: intellectualization, intellectual capital, industrial enterprises, economic activity, innovation and investment development, motivation preferences, competitiveness.

Стаття надійшла до редакції 11.03.2019

Прийнято до друку 28.03.2019